

PREOCUPĂRI TEMATICE ȘI MUZEOTEHNICE ÎN ORGANIZAREA SECȚIEI DE ISTORIE STRĂVECHE

VALERIU LEAHU

Experiența organizării Muzeului de istorie al Republicii Socialiste România — prin amploarea și prin complexitatea obiectivului, lipsită de precedent în analele muzeologiei românești — a cunoscut în chip firesc, inerent, răsfringeri multiple, ipostaze variate și în organizarea secției de istorie a Comunei primitive. Multitudinea și varietatea problemelor — teoretice sau de ordin practic, muzeotehnice ori chiar organizatorice — implicate de constituirea patrimoniului, de elaborarea tematicii și a proiectelor de amenajare muzeistică, iar apoi de însăși organizarea spațiilor expoziționale; precum și rezolvările pe care colectivul secției¹ a încercat și, de cele mai multe ori, a izbutit să le obțină — toate acestea, marcând neîndoiește realizarea, au însumat însă, mai ales, o utilă acumulare de date și de cunoștințe pe tărîm muzeal, fără îndoială, tot atât de valoroasă pe cît este însăși opera înfăptuită.

Pentru evocarea dezvoltării istorice-economice, sociale, cultural-spirituale a populațiilor care au locuit pe teritoriul României în orînduirea Comunei primitive a fost destinat, în aripa dreaptă a parterului, un spațiu însumînd o suprafață utilă de aproximativ 1 000 m.p., divizat — după lucrările de restaurare — în zece încăperi, oferind, în ansamblu, pentru o realizare muzeală, condiții relativ bune². Aprecierea aceasta a ținut seamă, din capul locului, de: suprafața suficient de întinsă, în raport cu numărul și volumul colecțiilor; înlănțuirea logică și lejeră a celor zece spații comunicante, inclt să se asigure un circuit judicios dirijat; arhitectura în general adecvată pentru un interior de muzeu — neprezintă nici sobrietate excesivă, rece, nefiind nici încărcată sau „frământată” (cu două excepții însă: sălile IV și IX); gradul sporit de luminozitate zenitală, datorită ferestrelor numeroase, mari și bine plasate, în cele mai multe din săli etc.

În acest cadru dat, pentru realizarea obiectivului științifico-educativ încredințat secției, am dispus de un fond de exponate însumînd circa 3 700 piese originale, constituind tot atîtea atestate dintre cele mai semnificative ale dezvoltării forțelor de producție în Comuna primitivă, ale evoluției formelor de economie, ale culturilor materiale și spirituale ale diferitelor populații străvechi.

Organizarea sălilor de istorie a Comunei primitive, trebuia să realizeze: o evocare *integrală*, în timp și spațiu, a principalelor etape de evoluție ale orînduirii Comunei primitive pe teritoriul României; un discurs și o structurare ale mijloacelor specifice muzeale axate cu precădere pe reliefarea pregnantă a unor teme, a unor idei, pentru a materializa teze ale istoriografiei marxist-leniniste cu privire la istoria țării noastre; o demonstrație a extraordinarei capacități a populațiilor din spațiul carpatodunărean

¹ Organizarea secției de istorie a Comunei primitive, implicînd mai ales selectarea, fixarea științifică primară și transportul patrimoniului, elaborarea tematicii, colaborarea la întocmirea proiectelor de amenajare muzeistică, etalarea tuturor pieselor, întocmirea documentației pentru hărți, a etichetelor și textelor etc. — toate acestea au fost îndeplinite de un colectiv din care, alături de semnatarii acestor rînduri au făcut parte: Trohani Gheorghe, Oancea Alexandru, Protopopescu Vlad, Ulanici Augustin. În activitatea de organizare a secției colectivei a fost ajutat de o comisie de specialitate (care a avizat tematică, hărțile, textele, proiectele de amenajare etc.) condusă de prof. dr. doc. Dumitru Berciu și din care au făcut parte Alexandru Păunescu, Iuliu Paul, Adrian Florescu, Szekely Zoltan și Mircea Rusu.

² Nu s-a răspuns solicitării noastre de a fi modificată arhitectura acestor spații, plecîndu-se de la ideea restaurării la aspectul inițial, din 1900, al clădirii Poștei.

Neoliticul (vitrine în sala a IV-a)

de a crea — la scara întregii umanități preistorice — forme de cultură dintre cele mai originale și mai avansate.

Am urmărit realizarea acestor obiective atât în tematica secției, cât și în procesul întocmirii proiectelor de amenajare muzeistică, colaborând cu arhitecții întreprinderii „Decorativa” — permanent și, în chip imperios necesar, cu un rol cît se poate de activ.

Elaborînd tematica celor zece săli destinate prezentării Comunei primitive, am fost, între altele, în situația de a preciza, ca autor, poziția față de problemele, „în litigiu” ale cercetării arheologice și istorice privitoare la Comuna primitivă de pe teritoriul României. Oricine va înțelege că, organizînd un muzeu, în astfel de situații atitudinile subiective se cer excluse cu totul; că poziția care urmează să primeze trebuie să fie cea a științei. Am optat așadar, de fiecare dată, pentru soluții care să aibă trimitere către punctele de vedere cele mai acceptate sau către acelea care deja și-au dobîndit loc în lucrările de istorie a României, cu o mai largă circulație.

În elaborarea atât a tematicii cît și a proiectelor de amenajare muzeistică, o preocupare constantă a fost aceea de a găsi, în fiecare spațiu expozițional, pentru fiecare temă, raportul judicios între canti-

Epoca bronzului (vedere generală din sala a VI-a)

tatea și factura exponatelor originale și materialul auxiliar, astfel încât să se evite atît tendințele de didacticism excesiv (din păcate, încă prezente în unele muzee de la noi, și chiar într-unele dintre cele mai recent organizate) dar, deopotrivă și o expunere susceptibilă de obiectivism. Soluția adoptată a fost aceea de a crea, pe plan tematic și prin rezolvări muzeotehnice, cîmp cît mai liber pentru afirmarea forței de convingere a exponatului original. Măsura în care am reușit poate fi apreciată și din următoarea relație de ordin statistic : 62 teme derivate (subteme) sînt ilustrate prin 3091 exponate originale (lor adăugîndu-li-se și 3 mulaje după piese originale) — față de care materialul auxiliar prezintă următoarea pondere și structură : 7 texte de săli, 44 texte de vitrină, 401 etichete de vitrină și de obiect, 29 hărți, 10 reproduceri foto, 1 compoziție decorativă (motive ornamentale caracteristice epocii bronzului, executată în bronz ciocănit și ceramică).

Modul de expunere în sălile secției de istorie a Comunei primitive a iscat și el cîteva probleme — una fiind cea a măsurii juste, exacte, pentru a realiza densitatea și ritmul expunerii. Am apreciat — cît estetica expozițională pretinde un raport invers proporțional între suprafața utilă, de o parte și densitatea pieselor expuse și ritmul obiectelor etalate, de altă parte. Am ținut seama, de asemenea, de factura oarecum uniformă, lipsită de o anume varietate a fondului de exponate (50% circa, ceramică !).

Prima epocă a fierului (vedere din sala a VII-a)

Am optat, prin urmare, pentru o densitate medie și pentru un ritm oarecum temperat ale expunerii. Pericolul unei rectilinearități a discursului expozițional, chiar al unei eventuale monotonii, a fost înălțurat, ntrruperind ritmul obișnuit al expunerii³ prin soluții de valorificare aparte a unor exponate deosebite (de pildă, în sala 4 : momentul Cucuteni-Arșiud ; în sala V : perechea de figurine de la Cernavoda ; în sala VI : lepozitele de bronzuri ș.a.m.d.)⁴.

În fine, în privința mobilierului de muzeu, a mijloacelor și sistemelor de etalare, am susținut și un optat — din tot ceea ce arhitectii și proiectanții au oferit — pentru soluțiile de maximă sobrietate și discreție. Am avut în vedere principiul — cu caracter de lege în muzeologie — că o expunere muzeală trebuie să aibă la bază individualizarea maximă, detașarea, prin orice mijloace și în primul rând, a obiectului de muzeu (față de care toate celelalte mijloace se subordonează) ; am ținut seama și de împrejurarea că, în organizarea Muzeului de istorie al Republicii Socialiste România în edificiul fostei Poște centrale, s-a pornit de la ideea neafectării zidurilor clădirii.

³ În acest scop am recurs la numeroase grupări de exponate, în funcție de subteme, pe alocuri chiar admitând unele derogări la rigoriile cronologice (de pildă în sălile VII și VIII).

⁴ De asemenea, în selecția materialului expus am operat deseori, ținând seamă și de criteriul estetic. Multe culturi arheologice înt deci reprezentate în săli și vitrine nu prin piese tipice ci prin cele „mai frumoase”.